

Struktura práce

U písemných příprav není potřeba psát úvod, závěr, přidávat obsah ani úvodní stranu apod. Stačí do záhlaví uvést číslo/téma písemné přípravy a jméno. Práce by měla mít ideálně dvě části, které by mělo být snadné od sebe rozlišit (ať už díky používání odstavců či díky podnadpisu). V první části byste měli nejprve shrnout zadanou literaturu (či dokument, film atd.). V druhé části byste měli nabídnout vlastní zamýšlení na dané téma. Podobný formát (1. shrnutí přejímaných informací, 2. vaše vlastní postřehy) byste měli využít i v přípravách, kdy nehodnotíte zadanou odbornou literaturu.

Formální požadavky

Je vždy vhodné zarovnávat text, dodržovat řádkování (1,5) a neplýtvat zbytečně odstavci. Na druhou stranu jednolitý text s jedním odstavcem je také špatně. Dále byste měli uvést zadaný zdroj i prameny dalších informací, se kterými jste při psaní pracovali. Při psaní písemných příprav je rovněž velmi důležité, abyste dodrželi rozsah práce. Stává se, že studenti zbytečně přichází o body za přesáhnutí, v ojedinělých případech za nedodržení rozsahu práce. Hlavním cílem příprav je totiž ukázat schopnost vměstnat vaše myšlenky do předem stanoveného počtu znaků. Nejde také pouze o celkový rozsah práce, ale i rozsah obou částí. Každá z nich by měla zaujímat zhruba polovinu. Není od věci si vždy před psáním nové písemné přípravy znovu zopakovat pokyny, které jsou uvedené v sylabu nebo které zazněly na přednášce.

Shrnutí

V rámci shrnutí byste se měli zaměřit jen na krátký popis hlavních myšlenek zadaného textu/filmu/dokumentu atd. Určitě nemusí (a z hlediska rozsahu ani nemůže) zaznít vše, co jste si přečetli/dozvěděli. Pokud si nejste jisti, že jste správně pochopili klíčové myšlenky zadané literatury, může vám pomoci závěr daného textu (pokud text nějaký závěr má) – tím určitě nejste nabádáni k tomu, abyste četli pouze tuto část. Smyslem shrnutí je ukázat především to, že jste zadanému zdroji porozuměli.

Kritická reflexe (vlastní postoj)

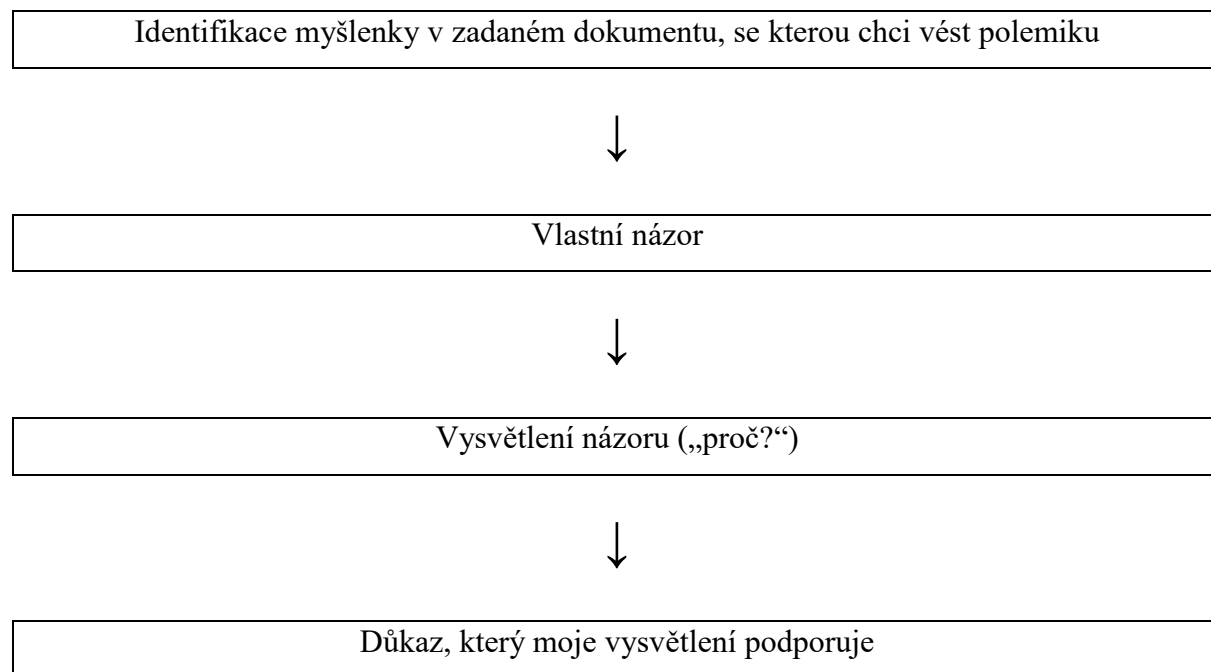
Kritická reflexe, tedy vaše vlastní myšlenky a postřehy, by měly být pro čtenáře vždy snadno rozpoznatelné od pouhého shrnutí zadaného textu. Ideální je tak přípravu zřetelně rozdělit na dvě části – nejprve zadanou literaturu (dokument, film, ...) shrnout, v druhé části se k ní pak vyjádřit. K rozlišení můžete použít buď odstavce, nebo i podnadpisy. Také klidně použijte

v příslušné části obraty jako „dle mého názoru“, „já si myslím“ apod., aby bylo patrné, že se jedná skutečně o vaše postřehy.

Jak argumentovat

Následuje podrobnější návod, který se zabývá vytvářením vlastních argumentů. Řada studentů se totiž omezuje na konstatování, která jsou sice vlastními myšlenkami, avšak jsou odůvodněna a vysvětlena buď jen částečně, anebo dokonce vůbec. Jak by to tedy mělo v ideálním případě vypadat?

Postup při vytváření argumentace:

1) Identifikace „problému“

Pro lepší pochopení vaší přípravy je dobré na začátku kritické analýzy uvést, **čím se vlastně budete zabývat**. Měli byste tedy identifikovat, k čemu konkrétně se chcete vyjádřit, s čím chcete vést polemiku (co vás zaujalo, s čím nesouhlasíte, co byste udělali jinak, co v textu chybí atd.). Může to být partikulární věc, nebo klidně i celkové vyznění a závěry textu. V případě vědeckého článku to klidně může být i výběr použitých metod či jiná věc související s výzkumným designem.

Příklad: Abychom na chvíli vykročili ze světa politologie, dejme tomu, že jste měli zadaný text, kde autor popisuje, co by měli lidé jíst. Text jste úspěšně shrnuli, chcete se vrhnout na vlastní reflexi. Co dál? Autor daného textu mj. píše, že by lidé měli jíst tučná jídla. Vy jste se rozhodli, že právě toto vás něčím zaujalo a budete se tomu věnovat. Proto např. napíšete: „*Na s. 47 autor mj. doporučuje jíst tučná jídla*“. Dáváte tím najevo, že právě tato myšlenka autora bude předmětem vaší kritické reflexe.

2) Názor

Po krátkém konstatování problému, kterému se chcete věnovat je důležité představit **svůj vlastní názor na danou věc**. Názevem máme na mysli jednoduché vyjádření vlastního postoje na výše identifikované téma (nemusí jít pouze o souhlas či nesouhlas, můžete poukázat na zavádějící informace, chybějící informace, špatně využití metody či teorie atd.)

Příklad: S výše uvedeným konstatováním o jezení tučného jídla nesouhlasíte, čímž na danou problematiku ukazujete svůj odmítavý názor. „*Podle mě bychom tučná jídla jíst neměli.*“

3) Vysvětlení

Možná se to zdá jako banalita, kterou není podrobněji rozvádět, ale řada písemných příprav bohužel končí právě konstatováním typu „*souhlasím s názorem autora, mělo by to být takto, myslím si, že to bylo chybné rozhodnutí*“ apod. Tedy pouhým konstatováním názoru. Nebytné však je, abyste poté, co jste svůj názor představili, také tento názor obhájili a **vysvětlili, proč si to myslíte a proč se daná věc podle vás má právě tak, jak tvrdíte**. Toto je jádro vaší kritické reflexe, zde se ukáže, jak jste si svůj názor promysleli. Velmi důležité rovněž je, abyste šli při vysvětlení do hloubky (viz příklad).

Příklad: Svůj postoj vysvětlíte např. tím, že napíšete, že „*bychom neměli jíst tučná jídla, protože nejsou zdravá*“. Tohle je další okamžik, kdy nemálo studentů se svojí argumentací končí. Stručné vysvětlení o jedné krátké větě však dostatečné není. Konstatovat, že tučná jídla nejsou zdravá, proto nestačí. Jedná se v podstatě jen o další názor, který je potřeba znovu vysvětlit. Proto je potřeba **pokračovat ve vysvětlování hlouběji**. K tomu vám může pomoci otázka „**proč**“, kterou si vždy můžete položit. „*Neměli bychom jíst tučná jídla.*“ Proč? „*Protože nejsou zdravá.*“ Proč nejsou zdravá? „*Protože v těle vytváří množství cholesterolu.*“ Proč je to špatně? „*Protože může dojít k ucpání cév.*“ Proč je to špatně? „*Protože to může vést k infarktu.*“

Dále asi není potřeba vysvětlovat, že infarkt pro zdraví rozhodně dobrý není. Pokud se dostanete při vysvětlování tak hluboko, kdy už je odpověď na otázku „proč“ naprosto očividná, není další

vysvětlování potřeba. Nicméně pokud si nebude jistí, zda jste již této úrovně „očividnosti“ dosáhli, raději udělejte o krok navíc a klidně napište, že infarkt může způsobit smrt. Samozřejmě většina věcí nejen v sociálních vědách je daleko více komplexní. I v tomto případě by se asi dalo dodat, že záleží, o jaké tuky jde, jaké je jejich množství, v jakých klimatických podmínkách žijete atd. Pokud si komplexitu daného problému uvědomíte a zvážíte i argumenty proti vlastnímu názoru, je to jen správně.

4) Důkaz

Pokud jste se dostali při vytváření vlastního argumentu až sem, je to super. V ideálním případě svoji argumentaci ještě podpoříte nějakým **důkazem**. Může jít o vícero věcí. Můžete např. odkázat na určitá data či statistiku, které vaše tvrzení potvrzují. Můžete odkázat na jiné autory, odborníky, jejichž závěry podporují váš názor – tedy prostě odkážete na další literaturu. Dále můžete odkázat na konkrétní příklady. Jen si dejte pozor na to, abyste účelově neodkazovali na případy, které váš názor potvrzují, a naopak naschvál nepřehlíželi ty případy, které váš názor vyvrací. Také pozor na vyvozování obecných závěrů pouze z vaší vlastní zkušenosti. Určitě vlastní zkušenost zmínit můžete, ale musíte si (přímo v textu) uvědomit, že se jedná o jediný případ z mnoha, že je s touto informací rozhodně dále pracovat a že z ní nelze vyvozovat samo o sobě žádné obecné závěry. V některých případech pak může být důkazem samotné vysvětlení a to, pokud je logika vysvětlení naprosto neprůstělná a zkrátka je ze samotného vysvětlení jasné, že jinak to být nemůže. To se však v sociálních vědách zas tak často neděje.

Příklad: *„Můj názor také potvrzuje longitudinální výzkum Nováka a spol. (2017), který ukázal, že lidé, kteří ve velké míře konzumují tučná jídla, se v průměru dožívají o XY let méně.“* Nebo třeba: *„Před zdravotními problémy spojenými s jedením tučného jídla upozorňují také odborníci z Výživového centra Oxford University (Black and Roberts, 2016).“* Naopak konstatování, že *„naše sousedka taky jedla hodně tučných jídel, stala se obézní a pak dostala infarkt“* úplně ok není.

Takovýchto argumentů byste v práci měli mít **jeden až tři**. Pokud jich máte více, pravděpodobně nejdete při argumentaci dostatečně do hloubky. Často se také stává, že příprava s větším množstvím argumentů je lehce chaotická, nepřehledná a může se stát, že ztratíte jednotnost vašeho primárního sdělení. To znamená, že pokud se budete věnovat vícero dílčím myšlenkám, tak je ideální výše uvedený postup vícekrát zopakovat a udělat to celé přehledné používáním odstavců.

Samozřejmě se nemusíte tohoto postupu držet do puntíku. Jeho smyslem je především to, abyste pochopili, že si své vlastní postřehy musíte vždy obhájit. To se samozřejmě nevztahuje jen na písemné přípravy v tomto předmětu ani na písemné přípravy obecně.

Jan Hruška a Petr Dvořák